

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI GÖÇ VE SOSYO-EKONOMİK YARDIMLAR: İNANÇLAR VE GERÇEKLER

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan ARSLAN

Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İİBF, (narslan@bandirma.edu.tr)

Dr. Öğr. Üyesi Kemal YILDIZ

Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İİBF, (kyildiz@bandirma.edu.tr)

ÖZET

Türkiye'de yükselen Suriyeli göçüyle toplumun bazı kesimlerinde olumsuz yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Yaklaşımlar özellikle yardım ve desteklerle ilişkilidir. Bu tepki ve yaklaşımlar, uluslararası göçmenlerin gerek yaşam gerekse entegrasyonunu etkileyebilir. Bu nedenle bu çalışma, göçmenlere yönelik sosyal yardımlar konusuna odaklanmıştır. Çalışmanın amacı; Türkiye'deki göçmenlerin çeşitli sosyo-ekonomik yardımlardan ne düzeyde yararlandıklarını ortaya koymaktır. Katılımcılar İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meslek ve Sanat Kurslarına devam eden yabancılardan ve İstanbul Fatih'te öğrenci yurtlarında kalan yabancılardan oluşmaktadır. Çalışmada 105 göçmene ulaşılmış ve anket yöntemi uygulanmıştır. Ulaşılan veriler yabancı göçmenlerin Türkiye'deki yardımlardan nispi olarak yararlandığını ve Türkiye'ye yerleşme yönünde olumlu bir izlenime sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca göçmenlerle ilgili kamuoyunda ortaya çıkan bazı yaklaşımların ve toplumsal huzursuzlukların doğru olmadığı sonucuna da varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, İltica, Göçmen, Sosyal Yardım, Vatandaşlık.

INTERNATIONAL MIGRATION AND SOCIO-ECONOMIC AID IN TURKEY: BELIEFS AND REALITIES

ABSTRACT

With rising immigration of Syrians in Turkey, it has emerged negative approaches, in some sections of society. Approaches are particularly related to social assistances and supports. These reactions and approaches can influence international immigrants' lives and their integration. For this reason, this study focuses on social assistance for immigrants. Purpose of the study; at what level international migrants in Turkey benefit from is to reveal. Participants consist of immigrants who going on to the ISMEK courses and students living in hall in Istanbul Fatih. In the study, 105 immigrants were reached and survey method was applied. The data reached shows that a positive impression that international immigrants to settle in Turkey and that the relative advantage of the benefits in Turkey. In addition, some of the beliefs and social unrests about immigrants in the public are not true.

Keywords: Migration, Asylum, Immigrant, Social Assistance, Citizenship.

1. Giriş

Türkiye'nin bulunduğu konum ve son yıllarda gösterdiği ekonomik, siyasi ve diğer alanlardaki istikrarı, başta komşu ülkeler olmak üzere, ülkeyi göçün cazibe hedeflerinden biri haline getirmiştir. Ülkemizde yaşayan ve giderek artmakta olan göçmen nüfusunun sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Yabancı göçmen nüfusunun giderek artması sonucu devlet düzeyinde göçmenlere yönelik politikaların çeşitlendiğine tanık olunmaktadır.

Türkiye, uzun yıllardan bu yana geleneksel bir şekilde göçün merkezinde yer alan bir ülke olmuştur. 1960'lı yıllarda başlayan ve 1970'lerde de devam eden göç olgusu bağlamında ağırlıklı olarak Türkiye'den, başta Almanya olmak üzere, Batı Avrupa ülkelerine ciddi bir göç dalgası yaşanmıştır. Avrupa Birliğine geçiş yapmak için Asya ülkelerinden ülkemize yönelen göç dalgası içerisinde yer alan ülkelerin başlıcalarını; Afganistan, Bangladeş, Irak, İran, ve Pakistan oluşturmaktadır. Bu göçmenler özellikle düzensiz bir akış özelliği göstermektedir (Kirişçi, 2003). Bu ülkelerle birlikte Suriye'de yaşamakta olan savaş sebebiyle son yıllardaki en büyük göçmen kitlesini Suriyeliler oluşturmaktadır.

Türkiye, özellikle Asya Ülkelerinden Avrupa Ülkelerine geçmek isteyenler için hem önemli bir transit ülke konusunda hem de kayıtdışı işçi olarak insanların yerleştiği bir son durak olmuştur. Şüphesiz bu durum Asya ve Avrupa arasında köprü görevi gören ülkemizin konumundan kaynaklanmakta ve pek çok göçmeni de ülkemize çekmeye devam etmektedir. Her ne kadar yirminci yüzyılın ortalarından itibaren ülkemiz yurtdışına emek göçü vermiş olsa da, günümüz Türkiye'si diğer ülkelerin vatandaşlarının da yerleşerek yaşamayı tercih ettiği ülkeler arasında girmiştir. Nitekim yabancıların ülkemize yönelen hareketleri siyasi, sosyal, ekonomik, hukuki vb. pek çok etkiye neden olmaktadır (Deniz, 2014:184).

Güvenli ülke olarak görülen Türkiye, 1920'li yıllardan bugüne pek çok yabancıyı cezbetmiştir. Nitekim Türkiye'nin 2002 ile 2015 yılları arasında düzenli göçmenlerin ikamet izinleriyle birlikte 3 milyonun üzerinde sığınma başvurusu aldığı öne sürülmektedir (Sirkeci, 2017:132).

Göçmen ve mültecilerin nasıl algılandığı ve çerçevelendiğine yönelik genel kabul gören yaklaşıma göre; siyasi aktörlerce bilginin üretilmesi, bilgiyle ilgili çerçevelerin medya tarafından uygulamaya geçirilmesi ve kullanılan bilginin bireyler üzerinde yarattığı etkiden oluşan bir zincirleme ilişkiyle karşılaşılmaktadır (Eşigül vd., 2017: 4). Dolayısıyla göçmenler, mülteciler ve sığınmacıların medyada yer alan haberlerde kullanılış biçiminin, insanların söz konusu yabancılarla ilgili algılarını etkilemekte pay sahibi olduğu söylenebilir. Öyle ki göçmenlerin buldukları ülkedeki varlıklarını sorunlaştırıcı bir dil kullanan haber içeriklerine sıklıkla rastlanmaktadır (Doğanay & Keneş, 2016: 146). Nitekim medya ve göçmenlerin algısına yönelik çalışmalardan biri olan Blinder medyada oluşturulan göç haberleri ile kamuoyu nezdinde ortaya çıkan göç algısı arasında bir ilişki kurmaktadır. Buna göre medya ve haberlerde dilin kullanım biçimi insanlara göçmenler ve sığınmacılarla ilgili neyi nasıl düşünceleri gerektiği noktasında çerçeveler sunmaktadır (Blinder, 2015: 96).

Türkiye'de yaşayan göçmenlerin sosyal yardım, vatandaşlık, üniversiteye giriş gibi konularda önemli avantajları olduğuna dair çeşitli iddialar ortaya atılmakta; söz konusu bu iddialara ilişkin kamuoyunda çeşitli haberler gündeme gelmektedir (Teyit.org, 2017).

Göçmenlerin almakta olduğu yardım ve sahip olduğu çeşitli haklarla ilgili bilgi karmaşası yaratacak iddialara ilişkin; Suriyelilerin üniversitelere sınavsız alınmasının her üniversitenin standart bir uygulaması olmayıp üniversitelerin isteğine göre değişebildiği (Mülteciler Derneği, 2018), Suriyelilere vatandaşlık verildiğine ilişkin haberlerin gerçeği yansıtmadığı; dolayısıyla vatandaşlık statüsü kazanmadıkları (yeni-kimlik.com, 2017), her göçmenin Türkiye’de koşulsuz sosyal yardım alma hakkı olmaması yönüyle sosyal yardımların her Suriyeliye koşulsuz verilmediği (Mülteciler Derneği, 2018) yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca açıklandığı üzere Bakanlık kanalıyla Sosyal Uyum Projesi dışında mültecilere yönelik herhangi bir parasal yardımın yapılmadığı yer almaktadır (Ahaber, 2017).

Bu bağlamda çalışmanın amacı, ülkemizde yaşayan göçmenlere yönelik bu durumun gerçekliği ne düzeyde yansıtıp yansıtmadığını ve söz konusu durumun kamusal bir inancın yansımaları olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu kapsamda İSMEK’te mesleki eğitim gören ve İstanbul’un Fatih İlçesinde öğrenci yurtlarında kalan 105 örnekleme ulaşılmıştır. Bununla birlikte zaman kısıtı nedeniyle çalışmanın temsil gücünün yeterince güçlü olmadığı söylenebilir.

Çalışmada ilk olarak Dünyada ve Türkiye’de göçmenlerin uyum süreçleri özetlenerek devamında Türkiye’ye yönelik göçler ele alınmıştır. Söz konusu kapsamda uzmanlar, emekliler, kayıtdışı emek göçü, geçiş göçü ile mülteci ve sığınmacıların girişlerine değinilmiştir. İlerleyen bölümlerinde ayrıca Türkiye’de göçmenlere yönelik uygulanan sosyo-ekonomik yardımlar ve hizmetler anlatılmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde ise Türkiye’de yaşamakta olan göçmenlere yönelik uygulanan sosyal ve ekonomik hizmetler konusunda bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırma Türkiye’nin en fazla göçmen barındıran yeri olan İstanbul’da yapılmıştır. Katılımcılar çok fazla göçmenin devam ettiği İSMEK ve yine göçmen öğrencinin fazlaca bulunduğu İstanbul-Fatih’teki öğrenci yurtlarındandır. Araştırmada 105 kişilik bir örneklem sayısına ulaşılmıştır. Çalışmada veri toplamak için nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi seçilmiştir.

Bu araştırma ile Türkiye’de yaşayan göçmenlerin sosyo-ekonomik durumları ile ilgili internet ve kamuoyunda dolaşan çeşitli toplumsal huzursuzlukların doğru olup olmadığı amaçlanmaktadır. Göçmenlerin Suriyeliler özelinde kolaylıkla vatandaşlık aldığı, yüksek yardımlardan yararlandıkları, üniversitelere sınavsız kolaylıkla girdiklerine ilişkin toplumsal huzursuzlukların doğruluğu ölçülmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci hipotezi insani yardımda dünya lideri olan (Euronews, 2018) Türkiye’nin kendi topraklarında yaşayan göçmenlere yaygın sosyal yardımlar yaptığıdır. İkinci hipotezi çoğu savaşın ve huzursuzlukların kol gezdiği doğu ve Ortadoğu ülkelerinden gelen bu göçmenlerin bundan sonra Türkiye’de kalmak isteyecekleri, son hipotezi ise onlara tanınmış/tanınacak olan bir takım imtiyazlar sebebiyle kolaylıkla üniversitelere girebilecekleri şeklindedir.

2. Dünyada ve Türkiye’de Göçmenlerin Uyum Süreçleri

Göçmenler açısından göç ettikleri ülke, kültürleşmeye yönelik gösterdikleri eğilim, göçmenlerin kişisel özellikleri gibi çeşitli etkenler uyum sürecinin belirlenmesinde etkili olabilmektedir. Nitekim gidilen ülkede azınlık olarak yaşayan göçmenlerin gittikleri

kültürü içselleştirerek kendi hayatlarına adapte edebilmeleri sosyo-kültürel uyumlarını kolaylaştırmaktadır (Saygın & Hasta, 2018:309-310). Dünya üzerinde gerçekleştirilen göç akımları açısından göçmenlerin iş bulabilmek ve kültürel olarak gittikleri ülkede kabul görebilmelerini içeren bir anlayışla hareket ettikleri; var olan durumun ise uyum sürecini bütünüyle gerçekleştirme ya da kendi etnik grubuna daha sıkı bağlanmalarıyla sonuçlandığı görülmektedir (Yılmaz, 2014:1696).

Yaşadığı ülkeden başka ülkelere yerleşen göçmenler, uluslararası bir hareketlilik oluşturmakta, gittikleri ülkelerde çeşitli uyum sorunlarıyla karşılaşabilmektedir. Söz konusu sorunlarda sahip oldukları dil, kültürel yapı, dinsel öğeler gibi çeşitli değişkenlerin rolünden söz edilebilir. Var olan farklılıklar ise göçmenlerin birtakım uyum sorunlarıyla karşılaşmalarına yol açarak gittikleri ülkelerin siyasi, ekonomik, sosyal vb. yapılarının bozulması yönündeki sorunlara neden olabilmektedir (Ünlü vd., 2018:9-10).

Uyum ve sosyalleşme boyutuyla ele alındığında günümüzde çoğu ülke göçmen ailelerine karşı olumsuz bir tutum izlemekte, diğer taraftan göçmenlerle ilgili uyguladıkları prosedürleri zorlaştırmaya çalışmaktadır. Göçmenlerin ülkelere girişleri konusunda uluslararası hukuki denetimleri arttıran yabancı ülkelerin aksine Türkiye açık kapı politikası izleyerek başta Suriyeliler olmak üzere pek çok göçmene ev sahipliği yapmaktadır (Akıncı vd., 2015:68-69).

Göçün sosyal uyum sorununa dönüşmesinde yer alan farklılıkların yansımaları olarak göçmenler, vatandaşlar arasında bazı tepkilere yol açabilmektedir (Sayın vd., 2016:4).

Türkiye açısından göçmenlerin uyum süreçleri ve uyuma yönelik düzenlemeler öncelikli alanlar arasındadır. Bu kapsamda hayata geçirilen Uluslararası Koruma Kanunu Türk vatandaşları ve yabancılar arasındaki iletişimi başlatan bir mevzuat girişimi olarak önem arz etmekte; yabancıların uluslararası anlamda korunması ve içerisinde buldukları topluma uyumlu olabilmeleri konusunda yapılabilecek çalışmalara olanak sağlanmaktadır. Ayrıca kanuni düzenlemeler yabancılar ve Türk vatandaşlarının birlikte yaşayabilmelerini kolaylaştırılma amacına yönelmiştir (Kolukırcık, 2014:45).”Yabancılar ve Uluslararası Korumaya İlişkin Ortak Hükümler” olarak adlandırılan 4. kısım içerisinde yer verilen “Uyum” başlığı altında; yabancıların sosyal hayat içerisinde bağımsızca hayatlarını sürdürebilmeleri amacıyla kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarının da bulunduğu pek çok kuruluşun içinde bulunduğu uyum faaliyetlerinin düzenlenmesinin yanı sıra Türkiye’de bulunan çeşitli kurslara katılabilmeleri, eğitimden sağlığa ve gerek kamu gerekse özel mal ve hizmetlerden yararlandırılmalarına ilişkin konularda bilgilendirilmeleri kararlaştırılmıştır (6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu).

3. Türkiye’ye Yönelik Göçler

Türkiye’ye yönelik göçler ağırlıklı olarak 2. Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde insanların açlık, sefalet gibi içinde buldukları olumsuz koşullara karşı yaşadıkları ülkeden ayrılmalarıyla ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Balkan ülkeleri Türkiye’ye önemli düzeyde göç veren ülkeler arasında yer almıştır. Ayrıca 1970’li yıllarda baş gösteren petrol krizleri ve 1990 yılı sonrası doğu bloğunun yıkılmasının ardından Azerbaycan, Romanya, Bulgaristan, Gürcistan, Ukrayna vb. ülkelerden Türkiye’ye yönelik göç hareketinin başladığı görülmektedir. Öyle ki söz konusu ülkelerin vatandaşları yasal olmayan yollarla Türkiye’de iş aramaya

başlamışlardır. 1990'lar komşu ülkelerden insanların Türkiye'ye girişlerinin giderek arttığı bir dönem olmuştur. Gerek coğrafi yakınlık gerekse vize kolaylığı gibi çeşitli nedenlerle başta Azerbaycan olmak üzere Yunanistan ve Bulgaristan gibi ülkeler için Türkiye, önemli bir cazibe noktası haline gelmiştir. Günümüzde Ortadoğu Coğrafyasından gelen göçmenler yasal ya da yasal olmayan şekilde Türkiye'yi çalışabilmek ve Batı Avrupa ülkelerine girebilmek için transit ülke olarak kullanılmaktadır. Nitekim 1990'lı yıllarda Türkiye'de artan düzeyde görülen dış göç olgusu 2000'li yıllarda da artmaya devam ederek pek çok ülke açısından göç trafiğine maruz kaldığı görülmektedir (Akan & Arslan, 2008:22-24).

Türkiye'ye yönelen göç hareketlerini iki başlıkta ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi; “yasal”, “kayıtlı” ve “düzenli göç” olarak farklı şekillerde isimlendirilen göç hareketidir ve ülkemize eğitim ya da çalışma gibi amaçlarla yurtdışından gelen ve ikamet iznine sahip olan yabancıların durumunu anlatmaktadır. İkinci göç hareketi ise ağırlıklı olarak “kayıtdışı göç” hareketlerini içermektedir ki bu gruptaki göçler “mekik göçü”, “sığınmacı göç”, “transit göç” ile mültecilerin hareketliliklerinden oluşmaktadır. Başka bir sınıflandırmaya göre de “düzenli” ve “düzensiz göçler” olarak sınıflandırılabilir. Göç hareketlilikleri şu şekildedir (İçduygu vd., 2014:223-236)

Uzmanlar; ülkemizde artan ekonomik iyileşme ve koşulların sonucu olarak pek çok göçmenin çalışmak için ülkemizi tercih ettiği söylenebilir. AB ülkelerine mensup kişilerin ülkemizdeki varlığı dikkate alındığında her iki taraf arasında iki yönlü bir ilişkinin gelişmesiyle ilişkilendirilebilir.

Emekliler; ülkemize yönelik bir diğer göçmen grubunu oluşturmaktadır. Emeklilerin yer aldığı uluslararası düzeydeki göç, yapısı itibarı ile dönemsel bir özellik göstermekte, bir başka ifade ile emekliler yılın belirli bir bölümünde Türkiye'de yer almakta ve söz konusu hareketlilik turizm amaçlı bir hareketlilik olarak da adlandırılmaktadır. Fakat Avrupalı emeklilerin Türkiye'de ikamet iznine sahip olmaları ve kendi evlerinde oturuyor olmaları yerleşmiş göçmen grubu olarak kabul edilmelerinde belirleyici olmaktadır.

Kayıtdışı Emek Göçü; Özellikle Ukrayna, Rusya ve Moldova gibi ülkelerden eğlence, ev işi, tekstil vb. alanlarda geçici olarak istihdam edilen göçmenlerin durumunu ifade etmektedir. Kayıtdışı emek göçü kapsamındaki kişiler Türkiye'ye yasal olmayan yollardan giriş yapmakta ve vize süreleri sona erdikten sonra ise kayıtdışı olarak kalmaya devam etmektedirler. Ülkemizde kayıt dışı göçmenlerin sayılarının giderek azaldığı görülmekte ve serbest dolaşım hakkı kazanan Doğu Avrupalı göçmenler Türkiye üzerinden Batı Avrupa ülkelerine gitmeyi tercih etmektedirler.

Geçiş Göçü; Ağırlıklı olarak Pakistan, Irak, Bangladeş, İran gibi ülkelerden gelen göçmenler ulaşmak istedikleri ülkeye varabilmek için Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak görmektedir. Kayıtdışı göçe yönelik çeşitli düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, insan kaçakçılığına yönelik düzenlemelerin artması ve bu konuda getirilen cezai düzenlemeler, düzensiz göçmenlerin sayılarının azalmasını açıklamada etkili önlemler arasında sayılabilir.

Mülteci ve Sığınmacılar; Ülkemizin sahip olduğu coğrafi sınırlar sebebiyle Avrupa, Asya ve Afrika'dan gelerek ülkelerinde yaşadıkları sorunlar ve içinde buldukları karmaşıklığa karşı Türkiye'yi tercih etmelerini açıklamaktadır. En büyük kesimi Suriyeliler oluşturmaktadır.

Göçle ilgili önemli uygulamalar arasında; Birleşmiş Milletler (Tüm Göçmen Çalışanlar Ve Göçmenlerin Aile Üyelerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme), Uluslararası Çalışma Örgütü (Göçmenlerin Çalıştırılmasına Yönelik 97 Sayılı Sözleşme-1949, Sosyal Güvencede Olmayan Ulusal ve Uluslararası Vatandaşların Eşit Muamele Görmesi Gereğini İçeren 118 Sayılı Sözleşme-1962, 143 Nolu Fırsat Eşitliği Sözleşmesi-1975) ve Avrupa Konseyi (Avrupa İnsan Haklarının Ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi-1950, Sosyal Ve Tıbbi Yardım-1953, Avrupa Sosyal Şartı-1961 Ve 1996, Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi-1977, Göçmen İşçilerin Hukuki Statüleriyle İlgili Avrupa Konvansiyonu-1977, Yabancıların Yerel Düzeyde Kamu Yaşamına Katılması Sözleşmesi-1992 vb.) bünyesinde çeşitli düzenlemelerin yer aldığı uluslararası metinler öne çıkmaktadır (Tapia, 2006:41).

İlgili literatürde bütün bu kavramlar için “göçmen” kavramı kullanılmaktadır. Bu çalışmada da ortak kavram olan “göçmen” kullanılmıştır.

4. Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Uygulanan Sosyo-Ekonomik Yardımlar

Kendisini ve ailesini geçindiremeyenlere yapılan yardımlara genel olarak sosyal yardım denmektedir. Başka bir tanıma göre de, herhangi bir sosyal güvenliği olmayan, gelir desteği yetersiz olan kişilere sağlanan transfer yardımlardır (Kara, 2017: 565).

Sosyal yardım son yüzyıllara kadar aile, akraba, aşiret, komşuluk ve dini inançlar gereği yapılmış olsa da, modern toplumlarda ihtiyaç sahiplerine devlet erki tarafından yapılan aynı ve nakdi desteği ifade etmektedir (Yuvalı, 2018: 384).

Sosyal yardım konusu 1990’ların sonundan itibaren Türkiye’nin siyasi bir gündemi haline gelmiştir. Bu tarihlerden itibaren çok sayıda yardım programına başlanmış, yardım eden kurum/kuruluşlar ve bu kapsamda yardım alan kitle oldukça genişlemiştir. Üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen, sosyal yardım sistemleri bugün bile birbirinden kopuk bir şekilde devam etmektedir.

Yabancılar yönelik uygulanan sosyal yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Avrupa Birliği, AFAD, Kızılay ve Birleşmiş Milletler gibi kurum kuruluşlar tarafından finanse edilmektedir (Ulutaş, 2017: 33-34).

4.1. Sosyal Uyum (SUY) Yardım Programı

2016 yılının sonlarında başlayan ve bir milyonun üzerinde ihtiyaç sahibi yabancıyı hedef alan programın esas amacı; yararlanıcıların temel ihtiyaçlarını karşılamaktır. AB ve üye ülkelerin 348 milyon Euro desteği ile finanse edilen program kapsamında Türkiye’de etkin olan kuruluşlar; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kızılay ve Dünya Gıda Programı arasında uygulanan bir işbirliği ile yürütülmektedir. Türkiye’de kayıtlı olarak yaşamakta olan yabancıların başvurabildiği programda, en fazla ihtiyaç sahibi olan aile ve kişilerin tespit edilmesiyle ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması hedeflenmektedir. Başvurular ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile Türk Kızılayı’na gerçekleştirilmektedir. Programın 2018 yılının sonuna kadar devam edeceği öngörülmektedir (UNHCR, 2018).

4.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Kapsamında Sosyal Yardımlar

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında yer almayan iltica ve sığınma başvurusu sahipleri SYDV başvuru kayıt formu aracılığı ya da SYDV dilekçelerine yabancı kimlik numaralarını yazmaları koşuluyla il emniyet müdürlüklerinden statülerine ilişkin başvurularını yapabilmektedirler. 3294 Sayılı Kanun dikkate alınarak değerlendirilen başvurular, yapılacak değerlendirilmeler sonucu ihtiyaç sahiplerinin tedavileri ve tedavilerine yönelik masrafları üstlenilmektedir. Söz konusu kişilere ait veriler ise yabancı kimlik numaralarının girilmesi ile SYDV'nin veri sistemine eklenmektedir. Diğer taraftan insan ticareti mağduru olarak ülkemizde yer aldığı belirlenen ve tedavi olması gerekli kişilerin sağlık kuruluşlarına sevk edilerek Sağlık Bakanlığı tarafından herhangi bir ücret ödemelerine gerek kalmaksızın tedavileri gerçekleştirilmekte; ayakta tedavi ihtiyacı olan ilaç ihtiyacı Sağlık Bakanlığı veya diğer kurum veya kuruluşlarca karşılanmaması halinde SYDV tarafından üstlenilmektedir. Ayrıca Türkiye'ye kayıtdışı yollarla giren göçmenlerin diğer kurumlar tarafından karşılanmayan tüm ihtiyaçları (ayakta tedavileriyle ilgili ilaç gideri, beslenmeleri vb.) SYDV tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda karşılanmaktadır. Bu harcamaların vakıf olanaklarını aşması durumunda SYD Genel Müdürlüğünden kaynak talep edilebilmektedir (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2009).

4.3. Mesleki Eğitim Hakkı

Çalışma Bakanlığı tarafından çıkarılan ve geçici korumanın sağlandığı yabancılara ilişkin oluşturulan uygulama rehberinde yabancılara mesleki eğitimden yararlanabilme haklarına yönelik düzenleme yapılmıştır. Buna göre; asgari altı ay süreyle geçici koruma süresini dolduran yabancılar İş-Kur bünyesinde gerçekleştirilen meslek edindirme kurs ve programlarına katılma olanağına sahip olmuşlardır. Ayrıca bir işyerinde mesleki eğitim ve işbaşı eğitimden yararlanma hakları bulunmaktadır.

4.4. Yabancılar İletişim Merkezi

Göç İdaresi Genel Merkezi tarafından yabancılara her türlü sorun ve şikâyetlerini dinleyerek çözüm bulma amacıyla organize olmuş bir kuruluş olan Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER) 20 Ağustos 2015 tarihinde kurulmuş ve günümüzde Türkçe, İngilizce, Rusça, Almanca, Arapça ve Farsça dillerinde hizmet vermektedir. YİMER, aynı zamanda yabancılara 157 numaralı hattı arayarak vize, ikamet, uluslararası koruma, geçici koruma vb. konularda bilgi veren bir işlev üstlenmektedir. Diğer taraftan göçmen çocukların Türkiye'deki çocuklarla uyum sorunlarının giderilmesi, iletişimin kolaylaştırılması ve göç konusuna yönelik farkındalığın oluşturulması amacıyla 6-11 yaş aralığındaki çocuklar için setler halinde Türkçe, İngilizce ve Arapça dillerinde çıkarılan çeşitli kitap ve materyaller çocuklara teslim edilmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016:95).

4.5. Diğer Yardım ve Hizmetlere Erişim

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındaki yardım ve hizmetlerden yararlanan başvuru sahibi kişiler ve uluslararası koruma statüsüne mensup kişiler içinde sağlık güvencesine sahip olmayan ya da ödeme güclüğü çeken yabancılara 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri kapsamındadır. Primlerin

ödenmesi konusunda; yabancılar içerisinde genel sağlık sigortasından yararlanma durumu açısından primin belirli bir yüzdesi ya da tamamı Genel Müdürlük tarafından alınmaktadır. İkinci durumda ise; tıbbi tedavi görme amacıyla başvuruda bulunanların sonradan anlaşılması üzerine tedavi masrafları kendilerinden alınmaktadır (6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu).

Genel Sağlık Sigortasından yararlanacak yabancı uyrukluların ise; Türkiye’de ikamet izni almış olmaları, yabancı ülke mevzuatları dikkate alındığında sigortalı olmayan ve sağlık sigortasından yararlanmamış olmaları ve Türkiye’de aralıksız olmak şartıyla bir yılı geçirmiş olmaları, söz konusu tarih itibarı ile talepte bulunmaları gerekmektedir. Bu kapsamda genel sağlık sigortasının yabancı uyruklu kişiler açısından kapsamı; genel sağlık sigortası veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi olarak kabul edildiği tarih öncesinde söz konusu kronik hastalıkları dışında yer alan hastalıkların tedavisi olacak şekilde kapsama alınmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar İçin Genel Sağlık Sigortası).

5. Araştırmanın Materyal ve Metodu

Araştırmada Türkiye’de yaşamakta olan göçmenlerin aldıkları sosyal ve ekonomik yardımların boyutları incelenmektedir. Çalışma kapsamında İstanbul’un Fatih İlçesinde ikamet eden, İSMEK Türkçe dil kurslarına devam eden, öğrenci yurtlarında ikamet eden 105 göçmen, örnekleme oluşturmaktadır.

Söz konusu çalışma durum çalışması olup, verilerin elde edilmesi konusunda nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada daha çok katılımcıya ulaşmak ve zamanı etkin kullanabilmek amacıyla anket yönteminden yararlanılmıştır. Anket ilgili literatür okunduktan sonra hazırlanmıştır. Ankette göçmenlere uyruğu, demografik bilgileri, çalışıp çalışmadıkları, sosyal yardım alıp almadıkları ve üniversite imkânlarından ne şekilde yararlandıklarına yönelik sorular sorulmuştur. Anketler İSMEK kurslarına devam eden göçmenlere araştırmacılar tarafından dağıtılmış ve geri toplanmıştır. Araştırma yerinin İstanbul-Fatih İlçesi seçilmiş çünkü göçmenlerin sıklıkla yaşadığı Fatih İlçesi örneklem için uygun bir saha olarak görülmüştür.

Çalışma, farklı zaman dilimleri boyunca Türkiye’de yaşadığını dile getiren göçmenlerden oluşmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 17 istatistik programı kullanılmıştır.

5.1. Demografik Özellikler

Katılımcıların demografik özellikleri cinsiyet, yaş ve eğitim başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ayrıca katılımcıların ait oldukları ülke bilgisine demografik özellikler başlığı altında yer verilmektedir. Cinsiyet başlığında; anket katılımcılarının oranlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Zira anket kapsamındaki göçmenler içerisinde kadınların oranı % 42,9 (45 kişi) iken, erkekler % 57,1 (60 kişi) seviyesindedir. Erkeklerin kadımlardan daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Uyrukları

Uyruk	n	%
Afganistan	9	8,6
Arabistan	1	1,0
Azerbaycan	2	1,9
Bosna	1	1,0
Çin	4	3,8
Fas	3	2,9
Filistin	1	1,0
İran	2	1,9
Kırgızistan	1	1,0
Kore	1	1,0
Kosova	1	1,0
Libya	1	1,0
Makedonya	1	1,0
Mısır	3	2,9
Özbekistan	2	1,9
Pakistan	1	1,0
Romanya	1	1,0
Rusya	3	2,9
Somali	2	1,9
Suriye	58	55,2
Türkmenistan	4	3,8
Uganda	2	1,9
Ukrayna	1	1,0
Toplam	105	100,0

Ülkemizdeki göçmen statüsü açısından araştırmada yer verilen katılımcıların uyrukları değerlendirildiğinde; Türkiye’de yaşamakta olan 24 farklı ülkeye ait vatandaşa ulaşılmıştır. Söz konusu ülkeler arasında Türkiye’de en fazla yer alan yabancı göçmen statüsünü %55,2 ile Suriyeliler oluşturmaktadır. İkinci sırada % 8,6 ile Afganistan uyruklular yer alırken üçüncülüğü Çin ve Türkmenistan uyruklu göçmenler paylaşmaktadır. Göçmenlerin geldikleri ülkelere göre; ağırlıklı olarak Orta Doğu, Asya ve Doğu Avrupa Ülkelerine bağlı oldukları görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	45	42,9
	Erkek	60	57,1
	Toplam	105	100,0
Yaş	15-24	20	19,0
	25-34	52	49,5
	35-44	19	18,1
	45-54	10	9,5
	55 ve üstü	4	3,8
	Toplam	105	100,0
Eğitim durumu	Okur-yazar	1	1,0
	İlköğretim	11	10,5
	Lise	29	27,6
	Yükseköğretim	64	61,0
	Toplam	105	100,0

Yaş değişkeni açısından göçmenlerin oldukça genç bir yaş grubuna sahip olduğu söylenebilir. Nitekim beş farklı yaş grubu içerisinde; 15-24 yaş grubunda 20 kişi (% 19), 25-34 yaş grubunda 52 kişi (% 49,5), 35-44 yaş grubunda 19 kişi (% 18,1), 45-54 yaş grubunda 10 kişi (% 9,5), 55 ve üzeri yaş grubunda ise 4 kişi (% 3,8) yer almaktadır. Yaş gruplarından görüldüğü üzere katılımcıların yaklaşık % 70'inin genç bir profile sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Eğitim durumu yönüyle katılımcıların % 1'i (1 kişi) okur-yazar, % 10,5'i (11 kişi) ilköğretim mezunu, % 27,6'sı (29 kişi) lise mezunu, % 61'i (64 kişi) yükseköğretim mezunudur. Ankete katılan kişiler yaygın eğitimi tercih eden ya da öğrenci yurtlarında kalan kişiler olduğundan böyle bir dağılım oluştuğu söylenebilir.

5.2. Göçmenlere İlişkin Sosyo-Ekonomik Bulgular

Türkiye kamuoyunda, Suriyeliler özelinde Türkiye'de yaşayan yabancıların çalışmadan devletten yüksek yardımlar aldığı, kendilerine kolayca vatandaşlık verildiği, üniversitelere sınavsız doğrudan girdiklerine yönelik bilgiler dolaşmaktadır (Teyit.org, 2017). Bu çalışmanın amaçlarından birisi de bir taraftan bu bilgilerin ne kadar gerçeği yansıttığını tespit etmektir.

Çalışma: Sosyo-ekonomik bağlamda ilk olarak çalışma durumuna bakılmıştır.

Tablo 3: Katılımcıların Çalışma Durumu

		Şu an çalışıyor musun?		Toplam
		Evet	Hayır	
Cinsiyet	Erkek	30	15	45
	Kadın	11	49	60
Toplam		41	64	105

Çalışma hayatına katılıma ilişkin sorulara ilişkin katılımcıların önemli bir bölümü çalışmadığını (64 kişi) belirtmiştir. Toplam 105 kişi içindeki çalışmayan 64 kişi için doğrudan işsiz demek doğru değildir. Bu 64 kişi içerisinde çalışma istek ve gücünde olmayanlar olabilir.

Tablo 4: Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asimptotik Önem (2-sided)	Exact Sig. (Çift yönlü)	Exact Sig. (Tek yönlü)
Pearson Ki-Kare	25,240 ^a	1	,000		
Devamlılık Düzeltmeli ^b	23,250	1	,000		
Benzerlik oranı	26,026	1	,000		
Fisher'in kesin testi				,000	,000
N of Valid Cases	105				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 17,57.
b. Computed only for a 2x2 table

Ki-kare testinde cinsiyet ile çalışma arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Katılımcıların yaklaşık % 40'ının çalıştığı, yaklaşık % 60'ının çalışmadığı tespit edilmiştir. Çalışmayan kesimin yaklaşık % 77'sini kadınlar oluşturmaktadır. Bu sonuca göre göçmen aile ekonomisinde öncelikli çalışanların erkekler olduğu söylenebilir.

Sosyal Yardımlar: Araştırma açısından ulaşılan bir diğer sonuç sosyal yardımlara ilişkindir. Türkiye'de yaşayan göçmenlere yönelik uygulanan sosyal politikalar içerisinde sosyal yardım uygulamaları mevzuat açısından geniş bir yer kaplamasına rağmen, araştırma kapsamındaki kişilerin çok düşük bir oranı sosyal yardım aldığı beyan edilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Sosyal Yardım Alma Durumları

	n	%
Evet	4	3,8
Hayır	101	96,2
Toplam	105	100,0

Katılımcıların ancak %3,8'inin sosyal yardım aldığı tespit edilmiştir. Mevzuatta yeterince yardım kalemi olmasına rağmen oranın bu kadar düşük çıkmasının sebebi, araştırmanın kentte yapılmış olması olabilir. Çünkü bu çalışmada kentte yaşayan göçmen ailelerin geçimini genellikle erkeklerin çalışması şeklinde temin ettiği tespit edilmiştir. Çalışmadan çıkan bu sonuç ülkedeki göçmenlerin büyük oranlarda yardımlar aldığı inancının doğru olmadığını göstermektedir. Bu durumun sağlıklı bir tespitini yapabilmek için çok daha kapsamlı ve kurumsal araştırmalar yapılmalıdır.

Vatandaşlık İsteği: Vatandaş ve yabancı kavramı hem ulusal hem de uluslararası hukukta farklı hak ve yükümlülüklerle tanımlanmıştır. Vatandaş statüsüne kavuşma,

göçmen ve mülteciler için en önemli politika olarak görülmektedir. Çünkü vatandaşlıkla birlikte geçici ve misafir olma onumu kalıcı hale gelmekte, söz konusu kavram toplumsal kabulü kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte elde edilen vatandaşlıkla birçok hakkın önü de açılmaktadır. Yabancıların vatandaşlık olgusu kapsamlı ve sürekli bir entegrasyon süreci olarak yürütülebildiği gibi, ırkçı ve dışlayıcı yaklaşımlara da sebebiyet verebilmektedir. Birçok ülkede vatandaşlığa geçme ile ilgili özel yasalar mevcutken, Türkiye’de istisnai yasal olanaklarla Türk vatandaşlığını kazanma yolları mevcuttur. Vatandaşlığa geçiş süreci sadece hukuki değil, sosyal, siyasi ve kültürel yönler de taşımaktadır. Toplumun yabancılara karşı sosyal kabulü ile demokratik seviye bu yönlerin en etkileyici unsurlarıdır (Yıldız, 2017:36-39) ve siyasi tercihler de bu süreçten etkilenmektedir. Göçmenlerin yaşadıkları toplumda dışlanmaları ve kabulü de daha çok vatandaşlık kavramı üzerinden tartışılmaktadır (Dedeoğlu, 2011:29). Diğer taraftan ulus devletler, küreselleşmenin değiştirdiği koşullarda insanların aradığı haklara kavuşmasında zorlanmakta, bu aranan hakların başında da vatandaşlık gelmektedir. Bu sebeple vatandaşlık kavramının yeniden ele alınması gerekmektedir (Özel, 2007:580).

Yakın zaman içerisinde vatandaşlık da göçmenlerin buldukları ülkelerdeki eylemleri ve sosyal ağlarının ötesinde siyasi yönünü içerisine alan ve giderek genişleyen bir olgu haline gelmiştir. Bu bağlamda ulus ötesi vatandaşlık vatandaşlığın çok yönlülüğünü esas alan bir kapsama doğru genişlemektedir (Güney & Konak, 2016:119).

Türkiye’de yaşayan araştırma kapsamındaki katılımcı göçmenlere Türkiye’nin kolay bir şekilde vatandaşlık verip vermeyeceği sorulmuştur;

Tablo 6: Türkiye’nin Vatandaşlık Hakkı Vereceğine Olan İnanç

	n	%
Evet	52	49,5
Hayır	52	49,5
Cevapsız	1	1,0
Toplam	105	100,0

Türkiye’nin göçmenlere vatandaşlık hakkı vereceğine olan inanç konusunda tablo 5’de görüldüğü üzere; katılımcılar yarı yarıya bir temsil kabiliyeti ile kolaylıkla Türk vatandaş olabileceğine inanmakta, böyle bir imkân olduğunda ise yaklaşık %82 oranında başvuru yapacaklarını beyan etmektedirler (Tablo 6).

Tablo 7: Vatandaşlık Verilmesi Durumunda Yapılacak Başvuru

	n	%
Cevapsız	1	1,0
Evet	86	81,9
Hayır	18	17,1
Toplam	105	100,0

Türkiye tarafından göçmenlere vatandaşlık verilmesi sorusu karşısında; göçmenlerin % 81,9'u (86 kişi) başvuru hakkını kullanacağını belirtirken çok küçük bir grup (18 kişi) söz konusu haktan yararlanmayacağını belirtmiştir. Ulaşılan sonuç Türkiye'de vatandaşlık yolunun açılması durumunda iki milyonun üzerinde yabancıların başvuru yapabileceğini göstermektedir. Ayrıca bu durum göçmenlerin Türkiye'de bulunmaktan memnun olduklarını göstermektedir. Bu sonuç kamuoyundaki bu göçmenler artık kendi ülkelerine dönmezler inancını doğrular mahiyettedir.

Yükseköğretim: Yükseköğretime ilişkin olarak göçmenlere kendisi ya da ailesinden birinin üniversiteye girişteki sınav ve burs durumları sorulmuştur.

Tablo 8: Katılımcı ya da Ailesinden Bir Üyenin Üniversite Okuma Durumu

	n	%
Evet	30	28,6
Hayır	73	69,5
Cevapsız	2	1,9
Toplam	105	100,0

Katılımcıların %28,6'sı (30 kişi) kendisi ya da ailesinden biri Türkiye'de üniversite okuduğu, % 69,5'i ise (73 kişi) üniversite eğitimi almadığını belirtmiştir. İlgili soruyu 2 kişi ise (%1,9) cevaplandırmamıştır.

Tablo 9: Üniversiteye Girerken Sınav Durumu

	n	%
Evet	20	66,6
Hayır	10	33,4
Toplam	30	100,0

Üniversiteye devam eden göçmenlerin üçte ikisi okula girerken bir sınava tabi tutulduğunu beyan etmiştir. Yine bu bağlamda bir kontenjan sınırlaması uygulanıp uygulanmadığı sorulmuş, üçte biri kontenjan sınırlaması uygulandığını söylemiştir.

Tablo 10: Üniversiteye Girerken Kontenjan Sınırlaması Uygulanması Durumu

	n	%
Evet	10	33,3
Hayır	11	36,7
Bilmiyorum	9	30,0
Toplam	30	100,0

Bu iki veri birlikte değerlendirildiğinde göçmenlerin üniversiteye girerken ya sınav ya da kontenjan uygulamalarıyla alındığı söylenebilir. Bu sonuç kamuoyundaki göçmenlerin hiçbir sınav ve kısıtlamaya tabi tutulmaksızın diledikleri üniversiteye giriyorlar inancını çok da doğrulamamaktadır.

Tablo 11: Üniversite Okuyan Göçmenlerin Burs Durumu

	n	%
Evet	14	46,7
Hayır	16	53,3
Toplam	30	100,0

Göçmen üniversite öğrencilerinin hemen hemen yarısının burs aldığını söyleyebiliriz.

Üniversitede okuyan göçmenlerin burs durumunu inceleyecek olursak; burs alan göçmenlerin neredeyse yarıya yakın bir oranı temsil kabiliyetine sahip olduğu görülmektedir. Tablo 10 dikkate alındığında; üniversite okumakta olan göçmenlerin % 46,7'si (14 kişi) burs aldığını, buna karşılık % 53,3'ü herhangi bir burstan yararlanmadığını belirtmiştir.

Tablo 12: Göçmen Öğrencinin Burs Aldığı Yer

	n	%
Türk Devleti	8	57,1
Türk Dernek/Vakıf	3	21,4
Türkiye Dışı Bir Ülke	1	7,1
Türkiye Dışı Dernek/Vakıf/STK	1	7,1
Diğer	1	7,1
Toplam	14	100,0

Tablo 11'de burs alınan yer başlığına göre; göçmenlerin % 57,1'i (8 kişi) Türk devleti, % 21,4'ü (3 kişi) Türk dernek/vakıfları, % 7,1'i (1 kişi) Türkiye dışından bir ülke, % 7,1'i (1 kişi) Türkiye dışında bir kuruluş ve % 7,1'i ise (1 kişi) diğer kaynaklı yerlerden burs aldıklarını belirtmektedir. Alınan bu bursların da yaklaşık %80'inin Türkiye kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Durum özetlenecek olursa göçmen öğrencilerin yarısına yakınının burs aldığı ve bu bursların çoğunlukla Türkiye kaynaklı olduğu söylenebilir.

Suriye savaşı sebebiyle uygulanan açık kapı politikasının doğal sonucu olarak Türkiye'deki göçmenlerin büyük bölümünü Suriyeliler oluşturmaktadır. Çalışmada ele alınan göçmenlerde de durum bu şekildedir. Göçmenlerin dil ve mesleki nitelik gibi adaptasyon sorunlarından dolayı işgücü piyasasına girmeleri de oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple işsizlik oranlarının düşük olması beklenemez. İşsizliğin yüksek olduğu ve sosyal çevresinden ayrı kalmış olan bu göçmen kitlesinin yaşamını devam ettirebilmesi için devlet ve STK'lar tarafından verilecek sosyal yardımlara ve yeni bir sosyal çevreye ihtiyacı vardır. Çalışma kapsamındaki göçmenlerin önemli oranda bir sosyal yardım aldığı söylenemez. Bu durum bu göçmenlerin düşük oranda istihdamdan elde ettikleri gelir ve düşük oranda sosyal çevre desteği ile düşük yaşam standartlarında yaşadıklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bütün bu olumsuzluklara rağmen savaş ve kargaşa ortamına geri dönmeme isteği göçmenlerde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma arzusunu arttırmaktadır. Geleceğini Türkiye'de gören bu göçmenler, yeni nesillerinin eğitimini de bu doğrultuda gerçekleştirmektedirler. Ülkenin eğitim konusunda onlara sağlamış olduğu imkânlardan yararlanma dereceleri yüksek görünmektedir.

6. Sonuç

Ülkeler arası ekonomik dengesizliklerin, eğitim dengesizliklerinin, iç savaş ve kargaşaların azalmadığı, aksine arttığı günümüz dünyasında göç olgusunun daha çok uzun bir süre gündemi meşgul edeceği aşikârdır. Türkiye son dönemlerinde hem ekonomik, hem eğitim hem de güvenlik konularında gözde ülkelerden biri haline gelmiştir. Bu sebeple artan oranda göç alan ülke çeşitli sosyal ve ekonomik sorunlarla boğuşmak zorunda kalmıştır. Bu çalışmada bu sorunlardan bazılarının düzeyi tespit edilmiş, ayrıca bunlarla ilgili kamuoyunda dillendirilen iddiaların ne derece doğru olduğu hakkında bir fikir edinilmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamındaki göçmenlerin ancak yaklaşık %40'ının çalıştığı, bunların da dörtte üçünün erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Şehirlerde yaşayan göçmenlerin çalışma hayatına katılımı düşüktür, özellikle kadın göçmenlerin çalışma hayatına katılımı oldukça düşüktür. Bu göçmenlerin %3,8'i gibi küçük bir oranının sosyal yardım aldığı tespit edilmiştir. Bu oran oldukça düşüktür. Bu sebeple yapılan sosyal yardımların düzeyinin tam tespiti için kamplarda yaşayan savaş mağduru göçmenlere yönelik benzer bir araştırma yapılması gerekmektedir. Katılımcıların yarısı Türkiye'nin kolaylıkla vatandaşlık hakkı vereceğine inanmakta, %80'i vatandaşlık verilmesi durumunda başvuru yapılacağını beyan etmektedir. Göçmenler genel olarak Türkiye'deki hayatlarından memnun görünmektedirler. Şehirdeki göçmen ailelerin ancak %30'u yükseköğretimden yararlanmaktadır. Bunların üçte ikisine sınav, üçte birine de kontenjan sınırlaması uygulanmıştır. Türkiye'de okuyan göçmenlerin yarısı Türkiye kaynaklı burs almaktadır.

Özetle; ülkemizde yaşayan ve araştırma kapsamında yer alan 105 örneklemin büyük çoğunluğunun sosyal yardım almadan yaşamını devam ettirdiği, önemli bir bölümünün ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaya sıcak baktıkları ifade edilebilir. Nitekim yaş aralığının genç olması ve mesleki eğitimden faydalanan bir örneklem olması itibarı ile araştırma kapsamında yer alan göçmenlerin önemli bir bölümünün çalışma hayatı dışında yer aldıkları söylenebilir.

Bütün bunlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde kamuoyunda dolaşan bilgilerden, şehirde yaşayan göçmenlerin yüksek sosyal maddi yardım aldığı, kolaylıkla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı oldukları ve hiçbir şarta bağlı olmaksızın istedikleri üniversitede yüksek burslarla okuyabildikleri iddialarının doğru olmadığı ve bu konulardaki toplumsal huzursuzların yerinde olmadığı söylenebilir. Veriler, bu göçmenler artık ülkelerine dönmezler kanısını büyük oranda doğrulamıştır. Göçmenlere yönelik kamuoyunda dolaşan iddiaların önemli bir oranda gereksiz oldukları araştırmanın ana sonucu olarak söylenebilir. Bu doğrultuda hipotez bir ve hipotez üç doğrulanmamıştır. Türkiye'de yaşama istekleri yüksek bulunmuş hipotez iki doğrulanmıştır. İşsizliğin yüksek olduğu ve yeni bir sosyal çevre kurmaya çalışan bu göçmenlerin istihdama kazandırılması için gayret gösterilmeli projeler geliştirilmelidir. Bunlara sosyal yardım yapmaktan daha ziyade ekonomiye kazandırılmalarına ağırlık verilmelidir. Kadın göçmenlerin işgücüne kazandırılması konusunda da özel çalışmalar yapılmalıdır. Gelişmiş ülkelerin izlediği politika doğrultusunda nitelikli olanlarından faydalanmalı, niteliksiz olanların da nitelikli hale gelmesi için çaba harcanmalıdır. Eğitimleri desteklenmeli, daha başarılı olanların daha fazla desteklenmesi sağlanmalıdır. Toplumdaki huzursuzluklar ancak sosyal yardım yerine faydalı istihdam, başarı sağlanmış bir eğitim ve yaşadığı ülkeye olumlu katkı unsurlarıyla azaltılabilir.

Kaynakça

- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
- Akan, Y., & Arslan, İ. (2008). *Göç ekonomisi (Türkiye üzerine bir uygulama)*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Blinder, S. (2015). Imagined immigration: The impact of different meanings of 'immigrants' in public opinion and policy debates in Britain. *Political Studies*, 63, 80-100.
- Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye'de göçmenlerin sosyal dışlanması: İstanbul hazır-giyim sanayinde çalışan Azerbaycanlı göçmen kadınlar örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(1), 27-48.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *TSA*, 18(1), 175-204.
- Doğanay, Ü., & Keneş, H. Ç. (2016). Yazılı basında Suriyeli 'mülteciler': Ayrımcı söylemlerin rasyonel ve duygusal gerekçelerinin inşası. *Mülkiye Dergisi*, 40 (1), 143-184.
- Eşişgöl, A., Arslan, B. K., Gencer, A. Ş., Tosun, Ş., Korkmaz, S. S., & Yıldırım, Ş. B. (2017). Bilgiden algıya: Türkiye'deki sığınmacı, göçmen ve mülteci algısı üzerine bir çalışma. *Avrupa Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü*.
- Euronews (2018). Türkiye insani yardımda dünya lideri. <https://tr.euronews.com/2018/06/21/turkiye-insani-yard-nda-zirvede>, Erişim tarihi: 11 Ekim 2018.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016). *Türkiye göç raporu*.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar İçin Genel Sağlık Sigortası. http://www.goc.gov.tr/files/files/SGK_KITAPCIK_tr-1.pdf.
- Güney, Ü., & Konak, N. (2016). Bolu'da Suriyeli ve Iraklı sığınmacılar vatandaşlık ve kaynak dağılımı temelinde öteki algısı. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 113-133.
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin uluslararası göç politikaları 1923-2023: Ulus-devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere*. MiReKoç Proje Raporları.
- Kara, M. A. (2017). Yoksullukla mücadelede sosyal yardım uygulamaları: Gümüşhane örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 63, 561-574.
- Kirişçi, K. (2003). Turkey: A transformation from emigration to immigration. *Migration Information Source (Online Journal)*, <https://www.migrationpolicy.org/article/turkey-transformation-emigration-immigration>, Erişim tarihi: 28 Aralık 2017.
- Kolukırık, S. (2014). Uluslararası göç ve Türkiye: Yerel uygulamalar ve görünüm. *Journal of World of Turks* 6(2), 37-53.
- Özel, S. (2007). Küreselleşme döneminde vatandaşlık. *Anayasa Yargısı*, 24, 577-583.
- Saygın, S., & Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 302-323.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31), 1-13.
- Sirkeci, İ. (2017). Turkey's refugees, Syrians and refugees from Turkey: A country of insecurity. *Migration Letters*, 14(1), 127-144.
- Tapia, S. (2006). *Towards a migration management strategy cahallenges for country of origin*. Strasbourg: Council of Europe (The European Committee on Migration).
- Ulutaş, Ç. Ü. (2017). Türkiye refah rejiminin dönüşüm sürecinde sosyal yardım sistemi. *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)*, 8(12), 27-48.

- UNHCR, (2018). <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.phd?id=12618>, Erişim tarihi: 26.01.2018
- Ünlü, S., Kızıllhan, T., & Elciyar, K. (2018). Göçmenlerin uyum sağlama sürecinde yaşadıkları çatışmalar ve sayısal topluluklar. *Selçuk İletişim*, 11 (1), 5-18.
- Yıldız, A. (2017). Göç ve entegrasyon politikalarında vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-67.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 1685-1705.
- Yuvalı, E. (2018). Hak temelli sosyal yardım ve Klientalizm. *TBB Dergisi*, 135, 383-404.
- <http://multeciler.org.tr/suriyeliler-universitelere-sinavsiz-mi-girecek/>, 4 Temmuz 2018
- <http://yeni-kimlik.com/suriyelilere-vatandaslik-verildi-mi-son-durum.html>, 4 Temmuz 2018
- <https://teyit.org/turkiyede-yasayan-suriyelilerle-ilgili-internette-yayilan-13-yanlis-bilgi/>
- <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2017/05/15/bakanliktan-suriyelilere-maas-aciklamasi>, 4Temmuz 2018

EK -1 ANKET FORMU

Sayın Katılımcı;

Bu anket formu “göç” konusunda çalışmaları bulunan akademisyenler tarafından tasarlanmıştır. Ankette kişisel herhangi bir bilgi istenmemektedir. Anketten elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Anketin resmi kurumlarla herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır. Sorulara sadece içtenlikle cevap vermeniz durumunda bu araştırma bilimsel açıdan değerli ve anlamlı olacaktır. Teşekkürler...

- 1- Uyruğunuz:.....
- 2- Cinsiyetiniz: **a)**Erkek **b)**Kadın
- 3- Yaşınız: **a)**15-24 **b)**25-34 **c)**35-44 **d)** 45-54 **e)** 55 ve üstü
- 4- Eğitim Durumunuz: **a)**Okuryazar **b)**İlköğretim **c)**Lise **d)**Yüksek Öğretim
- 5- Şu an çalışıyor musunuz?
a) Evet **b)** Hayır
- 6- Hiç sosyal yardım aldınız mı?
a) Evet **b)** Hayır
- 7- Türkiye'nin yabancılara kolaylıkla vatandaşlık vereceğine inanıyor musunuz?
a) Evet **b)** Hayır
- 8- Vatandaşlık verilirse başvuru yapar mısınız?
a) Evet **b)** Hayır
- 9- Siz ya da ailenizden biri Türkiye'de üniversite okuyor mu?
a) Evet **b)** Hayır
- 10- Okuyorsa (siz ya da ailenizden biri) üniversiteye girerken bir sınava tabi tutuldu mu?
a) Evet **b)** Hayır
- 11- Siz ya da ailenizden biri üniversiteye girerken bir kontenjan sınırlaması uygulandı mı?
a) Evet **b)** Hayır
- 12- Okuyorsa (siz ya da ailenizden biri) herhangi bir burs alıyor mu?
a) Evet **b)** Hayır
- 13- Burs alıyorsa (siz ya da ailenizden biri) nereden alıyor?
a) Türk Devleti **b)** Türk Dernek/Vakfı **c)** Türkiye dışı bir devlet
d) Türkiye dışı bir dernek/sivil toplum kuruluşu **e)** Diğer